

DEPOPULACIJA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI 1981.–2001.

Nikola VOJNOVIĆ
HR-52100 Pula, Veruda 17
e-mail: nvojnovi@globalnet.hr

IZVLEČEK

V pričujočem članku je analizirana depopulacija Istarske županije v obdobju med letoma 1981 in 2001. Z obdelavo statističnih podatkov iz popisov v letih 1981, 1991 in 2001 je depopulacija analizirana na nivoju 30 občin in 9 mest in statističnih naselij. Ugotavlja se skupno število depopulacijskih naselij in delež v številu, prebivalstvu in površini takšnih naselij po občinah in mestih. Ugotovljena so tudi naselja, ki so izgubila dvakrat več prebivalstva od povprečja Istarske županije, in naselja s prek 50% zmanjšanjem populacije. Analizirana so depopulacijska naselja, v katerih je bila v medpopisnem obdobju 1991–2001 zabeležena rast prebivalcev, in središča mest in občin, ki so svoje prebivalstvo izgubila v obdobju med letoma 1981 in 2001. Depopulacija je zajela 399 naselij ali 63% istrskih naselij, 26% prebivalstva in 59% površine Istarske županije. Skupaj so depopulacijska naselja v dvajsetih letih izgubila skoraj 17% svojega prebivalstva.

Ključne besede: depopulacija, občine, mesta in naselja, Istarska županija, 1981–2001

LO SPOPOLAMENTO NELLA REGIONE ISTRIANA 1981–2001

SINTESI

Il lavoro esamina lo spopolamento nella Regione istriana fra gli anni 1981 e 2001. Tramite l'analisi dei dati statistici dei censimenti della popolazione degli anni 1981, 1991 e 2001, è esaminato il fenomeno a livello di 30 comuni, 9 città e frazioni minori. È considerato il numero complessivo di abitati interessati dal fenomeno e la loro incidenza percentuale sul numero, la popolazione e la superficie dei comuni e delle città. Sono state evidenziate alcune frazioni che si spopolano ad un ritmo doppio rispetto alla media della Regione istriana e quelle con una riduzione della popolazione superiore al 50%. Nel lavoro sono analizzati anche abitati, interessati dallo spopolamento, che nel periodo fra i censimenti del 1991 e del 2001 hanno registrato una crescita della popolazione, come pure le città ed i comuni che nel periodo 1981–2001 hanno registrato un calo della popolazione. Lo spopolamento ha riguardato 399 centri abitati, vale a dire il 63% del numero complessivo, il 26% della popolazione e il 59% della superficie dell'intera regione. Complessivamente, in vent'anni, gli abitati investiti dallo spopolamento hanno perso quasi il 17% della propria popolazione.

Parole chiave: spopolamento, comuni, città e abitati, Regione istriana, 1981–2001

UVOD I METODOLOŠKE NAPOMENE

Demogeografski aspekt suvremenog razvoja hrvatskog prostora postaje jedna od ključnih pretpostavki stvaranja uspješne i razvijene države. Istarska županija kao najzapadnija hrvatska županija predstavlja, zbog svog geografskog položaja kao najvažnijeg elementa valorizacije njenog prostora (Bratulić, Roglič, 1969), prirodno-geografskih obilježja i gospodarstva, jednu od regija koja u zadnjih trideset godina bilježi stalan porast stanovništva (Bertić, 1997). U posljednjih dvadesetak godina postoji nekoliko istraživanja stanovništva županije na razini pojedinih općina i gradova (Minčir, 1989a; 1995; Kopal et al., 1995) te etničkih skupina (Blažević, 1994a). Isto tako, u promatranom razdoblju od 1981. do 2001. istraživane su promjene broja stanovnika Istarske županije kroz analizu kretanja broja stanovnika u različitim međupopisnim razdobljima na županijskoj ili općinskoj razini (Minčir, 1989b; 1991). Daljnja istraživanja donose opću demografsku sliku županije (Blažević, 1991) ili sagledavaju problematiku promjene broja stanovnika u urbanim, odnosno ruralnim naseljima (Blažević, 1994b; Gregurević 1997). Na sličan način analizira se korelacija gospodarskih i demografskih kretanja u Istri (Blažević, 1980; Aćimović, 1993). Svi navedeni radovi su problematiku depopulacije obrađivali djelomično u okvirima postavljenih ciljeva svakog istraživanja. Međutim, smanjenje broja stanovnika na razini statističkih naselja u Istarskoj županiji prikazano je u sklopu sveobuhvatnog istraživanja depopulacije u Hrvatskoj u razdoblju od 1869. do 1981. godine u radu "Depopulacija u Hrvatskoj – korijeni, stanje, izgledi" (Nejašmić, 1991). Ovo istraživanje, jedino od navedenih, analizira promjene broja stanovnika na razini naselja kao bitne razine demografske analize (Friganović, 1980). Međutim, nakon ovog rada nije bilo cjelovite ocjene depopulacije po naseljima Istarske županije.

Stoga su poslije objave konačnih rezultata popisa 2001. stvoreni uvjeti za analizu depopulacije po naseljima Istarske županije u razdoblju od popisa 1981. godine, kad je bio zadnji popis koji je obuhvatilo spomenuto istraživanje I. Nejašmića, do popisa 2001. Međupopisno razdoblje 1981.–1991. i 1991.–2001. obuhvaća nekoliko ključnih socijalno-ekonomskih promjena koje su zahvatile Istarsku županiju i Republiku Hrvatsku. Međupopisje 1981.–1991. vremenski se poklapa s razdobljem najboljih rezultata hrvatskog i istarskog turizma – "razdoblja rekorda" (Vojnović, 2002), dok razdoblje 1991.–2001. označava promjenu državno-pravnog okvira Hrvatske, oružanu obranu nacionalnog teritorija te prestrukturiranje cjelokupnog gospodarstva. Sukladno ovome, dolazi do krize i pada, ali kasnije i do obnove istarskog gospodarstva i turizma.

Prema tome, svrha je ovoga rada ustanoviti broj i geografsku raspodjelu naselja Istarske županije koji su u dinamičnom socio-ekonomskom razdoblju međupopisja

od 1981. do 2001. bilježili pad broja stanovnika. Nadalje, svrha rada je izračunati i prikazati udjele depopulacijskih naselja u ukupnom broju naselja, stanovništvu i površini svake općine i grada kao i Istarske županije u cjelini uključujući sjedišta općina i gradova. Konačno, svrha je ustanoviti depopulacijska naselja koja bilježe oporavak u razdoblju od 1991. do 2001. kao i ona koja gube stanovništvo dvostruko više od prosjeka depopulacijskih naselja županije te ona koja su u zadnjih dvadeset godina imala pad stanovništva veći od 50%. Stanje depopulacije u razdoblju od 1981. do 2001. usporedit će se s depopulacijskom slikom u razdoblju od 1953. do 1981. koju je istražio Nejašmić u spomenutom radu "Depopulacija u Hrvatskoj" (Nejašmić, 1991) te ustanoviti trendovi u demografskim kretanjima depopulacijskih naselja u navedena dva popisna razdoblja. Posebno će se usporediti stanje i broj depopulacijskih naselja koja su u ova dva razdoblja izgubila više od 50% stanovništva.

U radu se koristila metoda prikupljanja te obrade statističkih i drugih podataka s tri popisa stanovništva: 1981. (SZZS, 1984); 1991. (DZS, 1993) i 2001. (DZS, 2002) po naseljima Istarske županije uključujući kartografski prikaz. Prostorni okvir rada su naselja, općine i gradovi Istarske županije kako ih je bilježio popis 2001. godine. Stoga se polazi od današnje administrativno-teritorijalne podjele, a nekadašnjih sedam općina (Buje, Buzet, Labin, Pazin, Poreč, Pula i Rovinj) dijeli se na sadašnjih devet gradova i 30 općina. Neke novostvorene općine nastale su spajanjem teritorija pojedinih naselja iz dvije bivše općine (općina Oprtalj nastala je iz dijelova bivših općina Buzet i Buje). Pojedine općine su u međupopisnom razdoblju proširile teritorij preuzevši i osamostalivši naselja susjedne općine i grada (Općini Medulin se iz grada Pule priključuju naselja Pješćana Uvala, Valbonaša, Vinkuran i Vintijan koja postaju samostalna statistička naselja). Poseban problem je naselje Sveta Marija na Krasu koju službena statistika na popisu 2001. iskazuje kao dio teritorija grada Umaga, iako je naselje podijeljeno između Buja i Umaga. U ovom radu to nije utjecalo na konačne rezultate pa se priklonilo službenoj statistici. Na zadnjem su se popisu pojavila nova samostalna statistička naselja koja su po prvi put popisana kao takva. Najviše novonastalih naselja je u sjeverozapadnoj i južnoj Istri. Na teritoriju Buja se izdvajaju dva naselja (Bibali i Plovanija), Novigrada jedno (Mareda), Umaga šest (Crveni Vrh, Đuba, Finida, Katoro, Križine i Monterol) i općini Medulin četiri (Pješćana Uvala, Valbonaša, Vinkuran, i Vintijan). U većini navedenih naselja radi se o transformaciji vikendaških i turističkih naselja u stalna naselja. Zbog nepostojanja statističkih podataka za 1981. i 1991. novonastala su naselja pribrojena svojim nekadašnjim matičnim naseljima. Na taj se način izbjegla umjetna depopulacija nastala izdvajanjem novih naselja iz postojećih matičnih naselja. Na popisima 1981. i 1991. na-

selja Buzet i Fontana te Umag i Umag-Komunela prikazani su kao zasebna statistička naselja, a na popisu 2001. prikazani su kao jedinstveno naselje Buzet, odnosno Umag. Shodno tome, za potrebe ovog rada, naselja Buzet i Fontana prikazuju se kao Buzet, odnosno Umag i Umag-Komunela kao Umag. Zbog navedenih razloga u radu je obrađeno 631 naselje. U kartografskim prikazima koristi se karta statističkih naselja iz Prostornog plana Istarske županije (ZPUIŽ, 2002a) koja obuhvaća sva naselja prikazana na popisima. Površina statističkih naselja Istarske županije preuzeta je iz dokumentacije Površina naselja Istarske županije (ZPUIŽ, 2002b). U izračunavanju udjela površina koja depopuliraju nisu obuhvaćene površine istarskih otoka čija je ukupna površina samo 10 km² (Hidrografijski institut JRM, 1955; Zemljopisna karta, 1993), ali s obzirom na njihovu nenaseljenost to nije utjecalo na prostorni opseg depopulacije. Zbog različitih metodologija popisa 1981. i 1991. te 2001. godine korištena je metoda koja je predložena u radu "Međupopisna promjena broja stanovnika Republike Hrvatske 1991.–2001. po gradovima i općinama" (Kušen, 2001) prema kojoj se uspoređuju stalni stanovnici popisa 2001. i ukupno stanovništvo 1981. i 1991. godine. Pad stanovništva u depopulacijskim naseljima izračunat je i prikazan kao stopa ukupne promjene broja stanovnika između dva popisa. Zbog velikog broja naselja u Istarskoj županiji kao i ustanovljenih depopulacijskih naselja u radu nije ih moguće tablicom prikazati, a da se pritom ne naruši zadani opseg rada. Stoga su osnovni pokazatelji prikazani zbirnom tablicom na razini gradova i općina te kartogramima.

REZULTATI I RASPRAVA

Na prostoru Istarske županije u međupopisnom je razdoblju od 1981. do 2001. godine 399 naselja zabilježilo pad broja stanovnika. Depopulacijom je zahvaćeno 63% od ukupnog broja naselja, 26% stanovništva, odnosno 59% površine županije. Ukupno su, u dvadeset godina, depopulacijska naselja izgubila gotovo 17% svog stanovništva (tabl. 1 i sl. 1). Teritoriji gradova i općina koje u navedenom razdoblju nije zahvatila depopulacija su Novigrad, Pula i Rovinj, odnosno Brtonigla, Fažana, Ližnjan, Medulin, Sveti Petar u Šumi i Vrsar. To su priobalne općine i gradovi s visoko razvijenim turizmom te rastućim uslužnim djelatnostima. Osim toga kod Pule, Rovinja, Fažane i Vrsara radi se o općinama i gradovima s jednim ili dvama naseljima. Izuzetak od ovih obalnih gradova i općina jest općina Sveti Petar u Šumi koja broji samo jedno naselje, a nalazi se u srednjoj Istri. Za ovu općinu vežu se pogoni prehrambene industrije koji djelomice osiguravaju ostanak mladog i zrelog stanovništva, a dobre prometne veze s Pazinom i Pulom umanjuju nedostatak ostalih uvjeta. Prostorno promatrano, najmanju depopulaciju imaju obalni, zapadni i južni

djelovi Istre od rta Savudrija do rta Kamenjaka. Ovaj prostor uključuje u zaleđu dijelove užeg gravitacijskog prostora grada Pule i obalnih turističkih gradova Poreča, Rovinja, Umaga i Novigrada. Drugi, znatno manji, povezan prostor bez depopulacije je gravitacijski prostor Grada Pazina koji uključuje južne dijelove teritorija grada te dijelove susjednih općina Žminj i Gračišće. Grad Pazin je svojom industrijskom, prometnom i upravnom funkcijom (glavni grad Istarske županije) vezao djelomice stanovništvo okolnog prostora te je stvorio, u usporedbi s razdobljem 1953–1981. novu zonu bez depopulacije Svi ostali prostori bez depopulacije su izolirani "otoci" okruženi depopulacijskim naseljima (sl. 1). Takvi "otoci" leže uz važnije prometne pravce ili se naslanjaju na zaleđe turističkih i obrtničkih zona priobalnih gradova i općina. Najveće povezane površine s depopulacijom obuhvaćaju dijelove sjeverne i sjeveroistočne Istre. To je brdsko-planinski kraj Čićarije i Učke s naseljima koja se nalaze na granicama gravitacijskih utjecaja Buja, Buzeta, Pazina i Labina ili se naslanjaju na susjednu Primorskogoransku županiju ili Republiku Sloveniju. Ovo depopulacijsko područje pokazivalo je istu demografsku sliku kao i u razdoblju 1953.–1981. pa bi se tek socioekonomskim inovacijama uključujući poboljšanje prometne i druge infrastrukture moglo, kao u pazinskom području, preokrenuti demografske trendove. Nadalje, depopulacijska naselja nalaze se na rubovima gravitacijskog utjecaja sjedišta nekadašnjih općina (Buje, Buzet, Labin, Pazin, Poreč, Pula i Rovinj). Isto tako, najveći dio slabije turistički valorizirane obale jugoistočne Istre bilježi depopulaciju. To su naselja koja se nalaze na rubovima dnevnog gravitacijskog utjecaja Labina i Pula izvan dominantnog cestovnog pravca Rijeka – Pula.

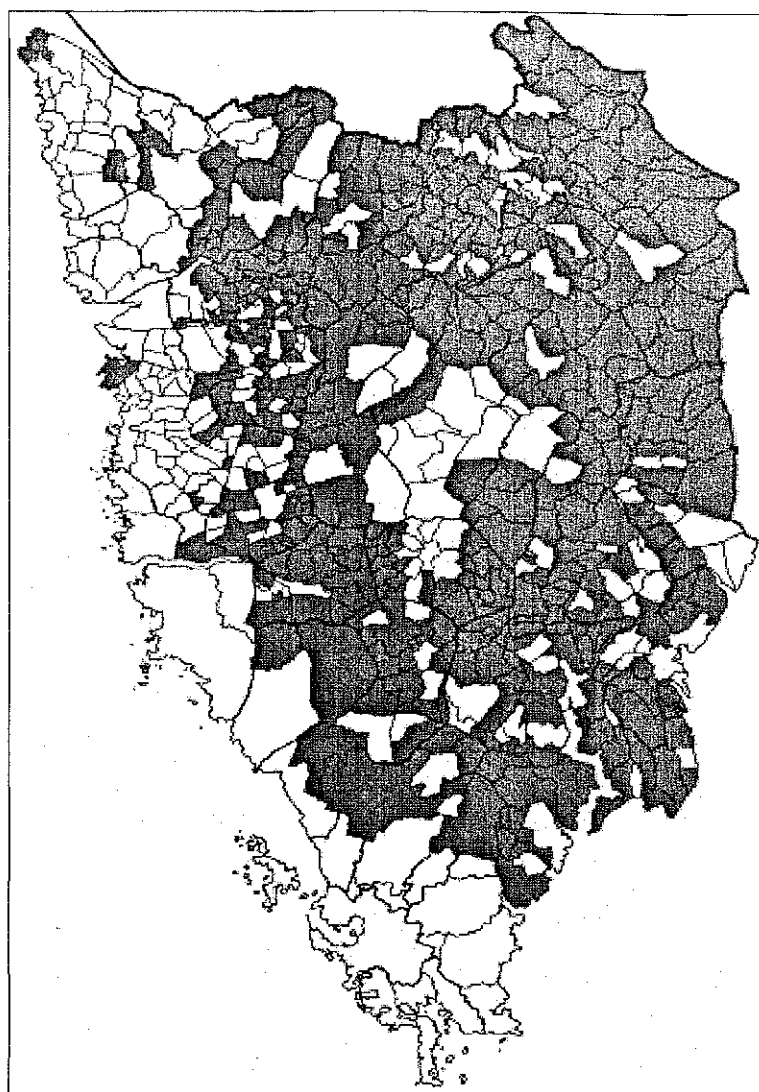
Prema udjelu depopulirajućih naselja u ukupnom broju naselja najveći udio imaju općine Motovun u kojem sva četiri naselja depopuliraju, slijedi Lanišće (92,86% naselja), Pićan (90%), Oprtalj (87,50%). Najveći broj depopulirajućih naselja uključenih u teritorije gradova ima grad Buzet (75,36%). Sve ove općine te Grad Buzet nemaju izlaz na more i nalaze se u spomenutom području sjeverne i sjeveroistočne Istre. Izuzmu li se iz razmatranja gradovi i općine bez depopulacijskih naselja, onda samo gradovi Poreč s 22,44%, Umag s 23,53% i Pazin s 44,44% te općina Kaštelir-Labinci s 40% imaju udio takvih naselja u ukupnom broju naselja ispod polovice. Prostorno, navedeni gradovi te općina Kaštelir-Labinci nalaze se u spomenute dvije zone s najmanjom depopulacijom.

Prema udjelu stanovništva koje depopulira u ukupnom broju stanovništva u spomenutom razdoblju najveće udjele imaju gradovi Labin i Buzet (oko 3/4 od ukupnog stanovništva) te općine Raša i Lanišće (preko 90%) odnosno Pićan, Tinjan, Kanfanar i Cerovlje s više od 4/5 depopulirajućeg stanovništva. Djelomice se prostor navedenih gradova i općina poklapa s već navedenim područjem sjevera i sjeveroistoka županije, ali se

Tablica 1: Depopulacijska naselja u Istarskoj županiji u međupopisnom razdoblju 1981.–2001. po gradovima i općinama (SZZS, 1984; DZS, 2002, ZPUIŽ, 2002a; 2002b).**Table 1: Depopulated settlements in the Region of Istria in the 1981–2001 intercensal period per towns and municipalities (SZZS, 1984; DZS, 2002, ZPUIŽ, 2002a; 2002b).**

GRAD/ općina*	Depopulacijska naselja				Udio depopulacijskih naselja u		
	broj	stanovništvo			broju naselja %	stanov- ništvu (prosijek) %	površini %
		1981	2001	pad %			
BUJE	9	898	755	15,92	56,25	16,05	36,77
BUZET	52	4847	4081	15,80	75,36	73,11	89,51
LABIN	10	9398	8594	8,56	58,82	73,62	70,55
NOVIGRAD	0	0	0	0	0	0	0
PAZIN	8	1416	1129	20,27	44,44	14,12	36,95
POREČ	13	482	313	35,06	22,41	2,82	15,64
PULA	0	0	0	0	0	0	0
ROVINJ	0	0	0	0	0	0	0
UMAG	4	1031	854	17,77	23,53	8,25	9,67
Bale	2	227	161	29,07	66,67	18,83	54,60
Barban	21	2170	1870	13,82	75,00	69,46	70,18
Brtonigla	0	0	0	0	0	0	0
Cerovlje	13	1747	1438	17,69	86,67	84,01	89,91
Fažana	0	0	0	0	0	0	0
Gračišće	6	1220	966	20,82	85,71	71,07	74,25
Grožnjan	7	629	421	33,07	70,00	62,09	60,59
Kanfancar	15	1486	1207	18,78	75,00	84,90	89,65
Karjiba	3	1195	1085	9,21	75,00	74,83	75,70
Kaštelir-Labinci	6	616	574	6,82	40,00	47,56	32,82
Krišan	16	2022	1466	27,50	66,67	52,56	75,18
Lanišće	13	577	350	39,34	92,86	90,70	95,54
Ližnjan	0	0	0	0	0	0	0
Lupoglav	7	849	601	29,21	87,50	71,08	90,50
Marčana	15	3002	2686	10,53	68,18	72,32	72,41
Medulin	0	0	0	0	0	0	0
Motovun	4	1261	983	22,05	100,00	100,00	100,00
Oprtalj	14	969	638	34,16	87,50	71,87	89,35
Pičan	9	2050	1682	17,95	90,00	85,93	90,96
Raša	19	4124	3176	22,99	82,61	91,31	87,05
Sv. Nedelja	14	2080	1402	32,60	70,00	56,01	71,31
Sv. Lovreč	22	886	747	15,69	70,96	58,26	67,70
Sv. Petar u Šumi	0	0	0	0	0	0	0
Svetvinčenat	13	1553	1336	13,97	68,42	63,31	70,62
Tinjan	7	1727	1488	13,84	87,50	85,30	85,40
Višnjan	34	1548	1191	23,06	75,56	59,50	75,12
Vižinada	17	990	797	19,49	70,83	74,46	70,15
Vodnjan	2	3716	3550	4,47	50,00	66,59	51,46
Vrsar	0	0	0	0	0	0	0
Žminj	24	2287	1851	19,06	72,73	58,40	68,58
UKUPNO	399	57003	47392	16,86	63,23	26,45	59,44

*Naselja koja su na Popisu 2001. prvi put popisana kao samostalna priključena su nekadašnjim matičnim naseljima kako bi se izbjegla umjetna depopulacija. Zbog toga se ukupan broj naselja u pojedinim općinama ili gradovima u ovom radu razlikuje od onog utvrđenom na zadnjem popisu. / The settlements, which were in the 2001 census surveyed as independent, have been incorporated into the former parent settlements in order to avoid artificial depopulation. This is the reason why the total number of settlements in separate municipalities or towns differs in this work from the number established during the last census.

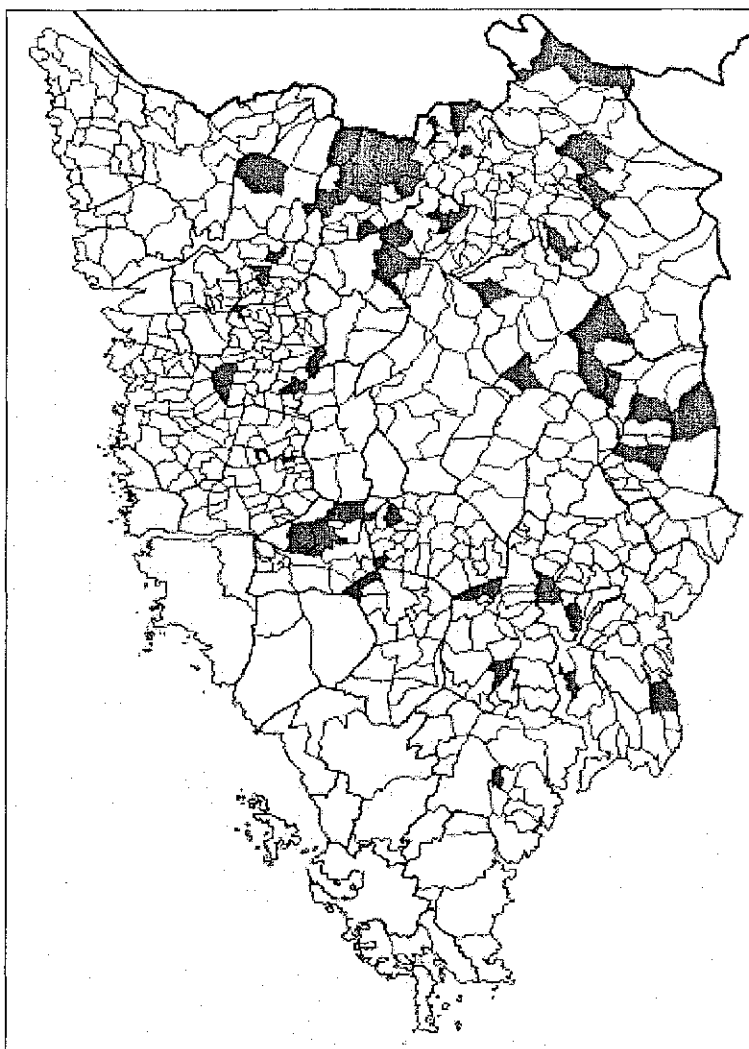

Sl. 1: Depopulacijska naselja u Istarskoj županiji u razdoblju 1981.–2001. godine.
Fig. 1: Depopulated settlements in the Region of Istria 1981–2001.

proširuje prema obali (Labin, Raša i Kanfanar). U socio-ekonomskom pogledu razlozi izrazite depopulacije u gradu Labinu i općini Raša su ukidanje rudnika kamenog ugljena i zatvaranje industrijskih i drugih pogona zbog prestrukturiranja gospodarstva, pa ovo nekad imigracijsko područje postaje problemska mikroregija unutar Istarske županije. Pretpostavlja se da će daljnja prometna izolacija gradnjom cestovnog "Istarskog ipsilona" preko srednje Istre dodatno utjecati na nastavak depopulacije u istočnoj Istri. Neke od navedenih općina nalaze se na granicama gravitacijskih utjecaja većih gradskih središta (Pičan, Cerovlje, Kanfanar i Tinjan). Najmanje udjele depopulirajućeg stanovništva u ukupnom broju stanovnika imaju gradovi Poreč i Umag (ispod 1/10 stanovništva) odnosno Pazin i Buje (ispod 1/5). Svi ovi gradovi nalaze se u dvije zone s najmanjom depopulacijom. Samo dvije općine s pojavom depopu-

lacije, Bale i Kaštelir-Labinci, imaju udio takvog stanovništva ispod 50%.

Najveći udio u površini imaju depopulacijska naselja u općinama Lanišće (95,54% ukupne površine općine), Pićan (90,96%), Lupoglav (90,50%), Kanfanar (89,65%), Oprtalj (89,35%) i Cerovlje (89,31%) te Grad Buzet (89,51%). Većina ovih općina obuhvaća planinske i brdske dijelove županije s prostorno velikim naseljima (Lupoglav, Lanišće i Cerovlje) ili usitnjenim i rascjepkanim naseljima male površine u sklopu velikog teritorija (grad Buzet). Najniži udio depopulirajućih naselja u ukupnoj površini imaju gradovi Umag (9,67% ukupne površine grada) i Poreč (15,64%) što se prostorno poklapa s najjačom turističkom valorizacijom u proteklih dvadeset godina jer je turizam otvorao mogućnosti inovacija i uvođenja novih djelatnosti koje su svoju lokaciju tražile u relativno jeftinijim lokacijama zaleđa

Sl. 2: Depopulacijska naselja Istarske županije koja su u razdoblju 1981.–2001. imala pad stanovništva od 35% (dvostruko veći od županijskog prosjeka) do 50%.
Fig. 2: Depopulated settlements of the Region of Istria in intercensal period 1981–2001 with decrease of population from 35% (double than Istrian county) to 50%.

turističkih mjesta. Depopulacijska naselja zauzimaju manje od polovica teritorija grada i općine u Bujama (36,77%) i Pazinu (36,95%), odnosno Kaštelir-Labincima (32,82%).

Najveći pad broja stanovnika depopulacijskih naselja u razdoblju 1981.–2001 bilježe općine Lanišće (-39,34%), Oprtalj (-34,16%), Sveta Nedelja (-32,60%) i Grad Poreč (-35,06%). Nasuprot tomu, najmanji pad u broju stanovnika bilježe depopulacijska naselja grada Labina (-8,56%) te općina Vodnjan (-4,47%) i Kaštelir-Labinci (-6,82%).

U Istarskoj županiji su ukupno 52 naselja čija depopulacija dvostruko premašuje županijski prosjek za takva naselja. U relativnim udjelima oni čine 8,24% svih i 13,03% depopulacijskih naselja županije (tabl. 2). Prostorno su raspoređeni u svim dijelovima regije. Nešto

veća koncentracija zamjetna je u sjevernim i sjeveroistočnim područjima županije (sl. 2). Najviše takvih naselja ima Grad Buzet (9) te općine Oprtalj (7) i Višnjan (5). Općina Oprtalj ima najveći udio takvih naselja u ukupnom broju naselja (43,75%), slijede Cerovlje (26,67%) i Motovun (25%), a sve tri općine nalaze se u brdsko-planinskom dijelu županije.

Ukupno su 43 naselja u županiji koji gube preko 50% stanovništva. Takva naselja čine 6,81% svih naselja Istarske županije i više od 1/10 depopulacijskih naselja (tabl. 2). Naselja s takvim padom najčešće su zapuštena i na kraju potpuno propadaju. Prostorno su ovakva naselja izolirani "otoci" u različitim dijelovima županije. Nešto veća koncentracija je u prostoru u sjevernom i sjeveroistočnom dijelu regije (sl. 3). Tako najveći broj takvih depopulirajućih naselja ima grad Buzet (6) te

Tablica 2: Naselja u Istarskoj županiji koja su od 1981.–2001. imala smanjenje 30–50% i iznad 50%.*
Table 2: Depopulated settlements of the Region of Istria in intercensal period 1981–2001 with population decrease from 35% to 50% and over 50%.*

GRAD/ Općina	Broj naselja sa smanjenjem		udio (%) naselja sa smanjenjem 35–50%		udio (%) naselja sa smanjenjem iznad 50%	
	35%–50%	>50%	u ukupnom broju naselja	u broju depopulac. naselja	u ukupnom broju naselja	u broju depopulac. naselja
BUZET	9	6	13,04	17,31	8,70	11,54
POREČ	0	4	0	0	6,90	30,77
Barban	2	2	7,14	9,52	7,14	9,52
Cerovlje	4	1	26,67	30,77	6,67	7,69
Grožnjan	1	2	10,00	14,29	20,00	28,57
Kanfanar	3	1	15,00	20,00	5,00	6,67
Kršan	3	1	12,50	18,75	4,17	6,25
Lanišće	2	7	14,29	15,38	50,00	53,85
Marčana	1	1	4,55	6,67	4,55	6,67
Motovun	1	0	25,00	25,00	0	0
Oprtalj	7	1	43,75	50,00	6,25	7,14
Pižan	1	0	10,00	11,11	0	0
Raša	3	3	13,04	15,79	13,04	15,79
Sveta Nedelja	2	0	10,00	14,29	0	0
Sveti Lovreč	1	7	3,23	4,76	22,58	33,33
Svetvinčenat	1	1	5,26	7,69	5,26	7,69
Višnjan	5	3	11,11	14,71	6,67	8,82
Vižinada	3	3	12,50	17,65	12,50	17,65
Žminj	3	0	9,09	12,50	0	0
UKUPNO	52	43	8,24	13,03	6,81	10,78

*Tablica uključuje samo općine i gradovi koji imaju takva naselja. / Table includes only municipalities and towns with depopulation settlements.

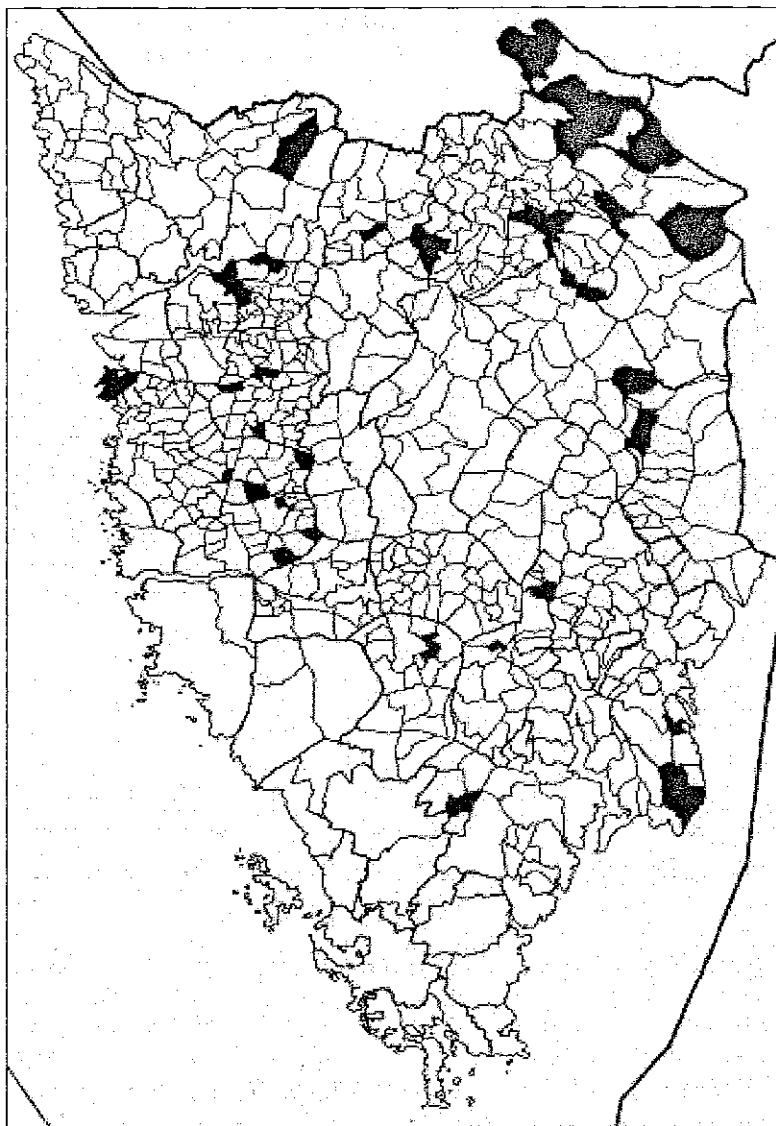
općine Lanišće (7) i Sveti Lovreč (7). Sveti Lovreč, iako na rubu prosperitetnog dijela županije, ima velik udio sitnih naselja koji najprije depopuliraju. Najveći udio u ukupnom broju naselja ima općina Lanišće (50%), a slijede Sveti Lovreč (22, 58%) i Grožnjan (20%).

Nasuprot tomu, u Istarskoj županiji u razdoblju od 1981. do 2001. godine postoji 90 depopulirajućih naselja koji su u međupopisju 1991.–2001. imala porast stanovništva, a čine gotovo 1/4 (22,56%) svih depopulacijskih naselja (tabl. 3). Prostorno su raspoređeni u svim dijelovima županije, a najveća je koncentracija u rubnom pojasu dnevne gravitacije obalnih gradova na zapadnoj obali, odnosno bivših općina Pula, Rovinj, Poreč i Buje (sl. 4). Apsolutno, najviše je takvih naselja na teritoriju Grada Buzeta (5), odnosno u općinama Višnjan (12), Sveti Lovreč (11) i Marčana (9). Najveće udjele takvih naselja u ukupnom broju depopulacijskih naselja imaju Grad Labin (40%) te općine Marčana (60%) i Sveti Lovreč (52,38%). Općine Bale, Kaštelir-Labinci, Lanišće i Oprtalj nemaju nijedno depopulacijsko naselje koje u zadnjem međupopisju (1991.–2001.) bilježi porast stanovništva.

Od 9 gradskih naselja i 30 sjedišta općina, 12 njih (30,77%) bilježi pad broja stanovništva u promatranom razdoblju (tabl. 4). Najveći pad ima grad Labin (-7,34%),

a od općinskih središta Raša (-23,08%), Lanišće (-18,26%) i Karojba (-15,80%). Većina gradova i općina čija sjedišta depopuliraju nemaju izlaz na more. Izuzetak su Grad Labin te općine Kanfanar, Marčana, Raša i Vodnjan. Od navedenih samo Labin preko Rapca, Vodnjan preko Peroja i Marčana preko Duge uvale imaju jaču litoralizaciju i turističku valorizaciju.

Rezultati depopulacije u razdoblju od 1981. do 2001. usporedili su se s prethodnim istraživanjima za razdoblje od 1953. do 1981. koje je proveo I. Nejašmić (Nejašmić, 1991). Usporedbom ovih dvaju istraživanja dolazi se do zaključaka da je depopulacija u prethodnom razdoblju bila izrazitija i zahvaćala daleko veći teritorij, stanovništvo i naselja (tabl. 5). Tako je u razdoblju od 1953. do 1981., 581 istarsko naselje bilo zahvaćeno depopulacijom što je 92,08% svih naselja, gotovo 50% stanovništva i gotovo 90% površine. Stanovništvo depopulacijskih naselja opalo je za 37%. Prostorno, u razdoblju od 1953. do 1981., depopulacija nije zahvaćala samo širu okolicu grad Pule, uski obalni pojas uz gradove Rovinj, Poreč, Novigrad i Umag te gradove Buzet, Labin i Pazin. Poslijeratna industrijalizacija u prvih trideset godina (1945.–1975.) i vanjska migracija jače je praznila ruralni prostor županije, nego kasnija intezivna obalna turistička valorizacija (1981.–2001.). Broj depopulacijskih naselja

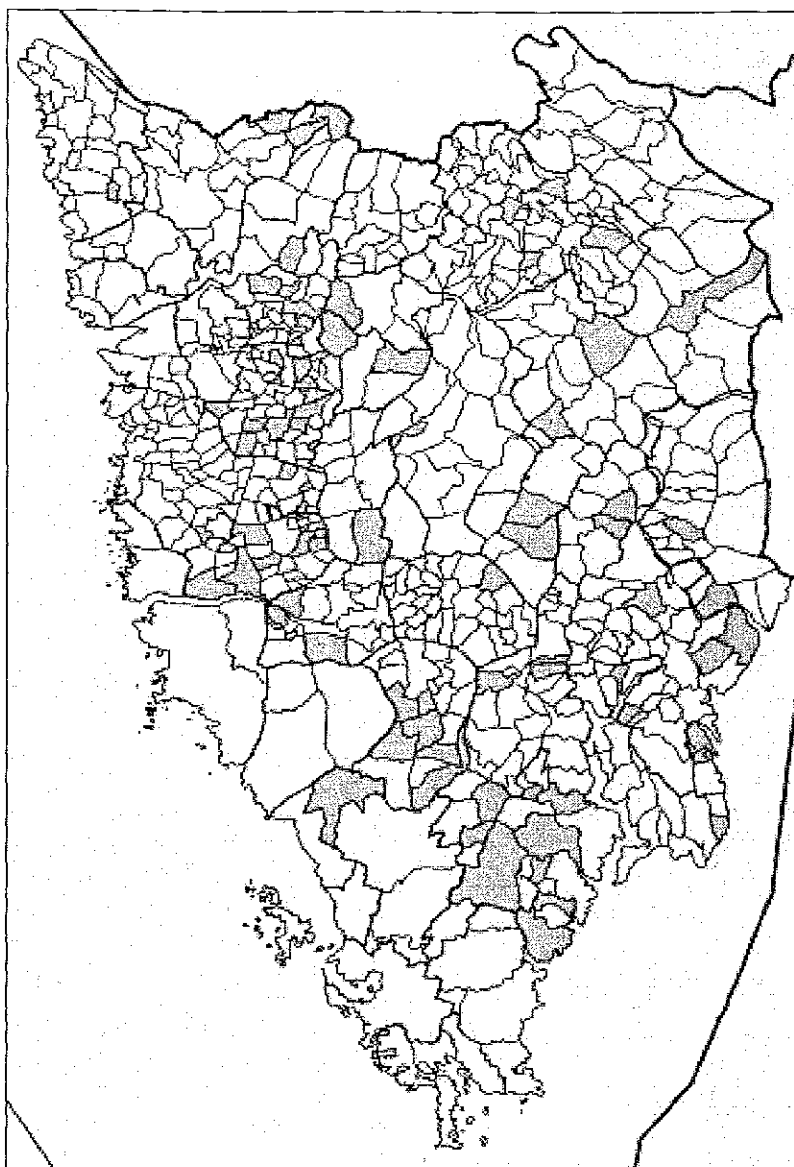
Sl. 3: Depopulacijska naselja Istarske županije koja su u razdoblju 1981.–2001. imale pad stanovništva veći od 50%.

Fig. 3: Depopulated settlements of the Region of Istria in intercensal period 1981–2001 with decrease of the population more than 50%.

u razdoblju od 1981. do 2001. pao je na 399, što je 63% svih naselja, četvrtina stanovništva i 60% površine županije. U tom razdoblju depopulacijska naselja bilježe dvostruko manji pad od 17%. Usporedbom ovih dvaju razdoblja za skupinu depopulacijom najugroženijih naselja, onih čiji je pad premašivao 50%, dolazi se do sličnih rezultata (tabl. 6). U razdoblju od 1953. do 1981., 188 naselja bilježilo je pad veći od 50%, dok je u razdoblju od 1981. do 2001. njihov broj smanjen na samo 43. U prvom razdoblju ovakva su naselja, osim nepravilne raspšenosti po cijeloj županiji, tvorila neprekinutu cjelinu na području istočne Bujštine, najvećeg

dijela Bužeštine i sjevernog dijela Labinštine. U drugom razdoblju pojava ovakvih naselja svedena je na izdvojene i izolirane slučajeve u svakoj mikroregiji županije. Broj naselja koja su imala pad broja stanovnika veći od 50% najviše je smanjen u zapadnoj, sjevernoj i srednjoj Istri. Ovakvi rezultati ukazuju na činjenicu da se broj najkritičnijih naselja znatno smanjio, odnosno da se socioekonomski utjecaj gradskih središta razvojem, prometa i opće infrastrukture proširio. Poboľjšanjem općih životnih uvjeta uvođenjem vode, električne energije, telefona te poboljšanjem prometne dostupnosti gradnjom cesta i uvođenjem redovitog javnog prijevoza.

Sl. 4: Depopulacijska naselja (1981–2001) Istarske županije koja su u međupopisnom razdoblju 1991.–2001. imala porast broja stanovnika.
Fig. 4: Depopulated settlements (1981–2001) of the Region of Istria which are in intercensal period 1991–2001 increase number of the population.

Ovakvi rezultati ukazuju na opće načelo po kojoj veliki dijelovi općina i gradova u unutrašnjosti Istarske županije depopuliraju za razliku od obalnih dijelova koji bilježe stalan rast stanovništva uzrokovan litoralizacijom koja je započela prije istraživanog razdoblja, ali se nastavila od 1981. do 2001. Istraživanja su potvrdila pretpostavke o najvećoj depopulaciji u sjevernim i sjeveroistočnim dijelovima županije, rubnim područjima gravitacije gradova i problemskim područjima sa stagnirajućim gospodarstvom. Ovakva kretanja stanovništva ograničavaju socio-ekonomski razvoj u velikom dijelu regije i

moгу uzrokovati znatna ograničenja u provođenju županijskog te gradskih i općinskih prostornih planova. Tako je potpuna obnova najugroženijih depopulacijskih naselja (s padom većim od 50%) nemoguća u sadašnjim uvjetima. Daljnja istraživanja dobno-spolne strukture, obrazovne strukture, prirodnog priraštaja, fertilnog kontigenta te migracijskog salda depopulacijskih naselja dale bi još potpuniju sliku stanovništva županije.

Tablica 3: Depopulacijska naselja (1981–2001) Istarske županije koja su u međupopisnom razdoblju 1991.–2001. imala porast broja stanovnika.*

Tab. 3: Depopulated settlements in the Region of Istria (1981–2001) with population increase in the 1991–2001 intercensal period.*

GRAD/Općina	Broj	Udio (%) u broju depopulacijskih naselja 1981–2001
BUJE	3	33,33
BUZET	5	9,62
LABIN	4	40,00
PAZIN	1	12,50
POREČ	4	30,77
UMAG	1	25,00
Barban	3	14,29
Cerovlje	2	15,38
Gračišće	2	33,33
Grožnjan	1	14,29
Kanfana	4	26,67
Karolja	2	66,67
Kršan	2	12,50
Lupoglav	1	14,29
Marčana	9	60,00
Motovun	1	25,00
Pičan	2	22,22
Raša	4	21,05
Sveta Nedelja	1	7,14
Sveti Lovreč	11	52,38
Svetvinčenat	6	46,15
Tinjan	1	14,29
Višnjan	12	35,29
Vižinada	6	35,29
Vodnjan	1	50,00
Zminj	1	4,17
UKUPNO	90	22,56

*Samo općine i gradovi koji imaju takva naselja. / Only municipalities and towns with depopulated settlements.

Tablica 4: Sjedišta gradova i općina koja su u razdoblju 1981.–2001. bilježila pad stanovništva.

Table 4: Seats of towns and municipalities with population decrease in the 1981–2001 intercensal period.

SJEDIŠTE	PAD (%)
BUZET	1,21
LABIN	7,34
Kanfana	5,40
Karolja	15,80
Kaštelir	5,66
Lanišće	18,26
Marčana	2,03
Motovun	12,95
Raša	23,08
Svetvinčenat	15,05
Tinjan	14,10
Vižinada	4,83
Vodnjan	4,49

ZAKLJUČAK

Međupopisno razdoblje od 1981. do 2001. vremenski se, u prvom dijelu, podudara s najjačim turističkim prometom, promatrano kroz ukupan broj turista i ostvarena noćenja na prostoru Istarske županije i Republike Hrvatske te, u drugom razdoblju, promjenom državnopravnog okvira i gospodarskog sustava. U vremenu od 1981. do 2001. godine u Istri je 399 naselja ili 63,23% svih naselja bilježilo pad stanovništva. U istom razdoblju četvrtina istarskog stanovništva depopulira, a depopulacija zahvaća 3/5 površine županije. Širok pojas depopulacijskih naselja zahvaća sve dijelove Istarske županije. Najveća je koncentracija u njezinim sjevernim i sjeveroistočnim dijelovima. Istovremeno, kao posljedica litoralizacije izazvane kupališnim turizmom i drugim djelatnostima vezanim za obalu, zanemarivanjem poljoprivrede u unutrašnjosti te jačanjem centralnih funkcija najvećih gradova izdvajaju se dva područja bez depopulacije: područje priobalnih naselja od rta Kamenjaka do rta Savudrije i područje okolice Grada Pazina. Ovakva gospodarska i prostorna orijentacija znatno je doprinijela i doprinosi depopulacijskim procesima u unutrašnjosti. Najteže stanje depopulacije jest u naseljima čiji je pad veći od 35% (dvostruko premašuju prosjek županije) i onima u kojima se od 1981. do 2001. stanovništvo prepolovilo. Ukupno je 95 takvih naselja ili 15% svih naselja županije, odnosno 24% svih depopulacijskih naselja. Ova vrsta depopulacijskih naselja prevladava u sjevernim i sjeveroistočnim dijelovima županije. Nasuprot tomu, 90 depopulacijskih naselja u razdoblju od 1981. do 2001., bilježi porast stanovništva u zadnjem međupopisju (1991–2001). Takva naselja čine gotovo četvrtinu depopulacijskih naselja i 14% od ukupnog broja naselja, a najveću prostornu koncentraciju imaju na rubovima zapadne obalne zone koja ne depopulira. Centralne funkcije i značaj općinskih i gradskih sjedišta nisu u potpunosti utjecale na izostanak depopulacije. U 12 sjedišta općina i gradova javlja se pad stanovništva koji se kreće od 1–23%.

Usporedba depopulacijskih trendova u razdoblju od 1953. do 1981. i od 1981. do 2001. ukazuje da se depopulacija u posljednjih dvadeset godina smanjila, odnosno da su se zona naselja s porastom stanovništva proširila s uskog obalnog pojasa južne i zapadne Istre prema unutrašnjosti, a u središnjoj Istri koja gravitira Gradu Pazinu stvorena je još jedna zona bez depopulacije. Broj naselja s padom većim od 50% smanjen je sa 188 u razdoblju od 1953. do 1981. na 43 naselja u razdoblju od 1981. do 2001. Nastavak depopulacije na prostoru Istarske županije može u značajnoj mjeri omesti provedbu prostornih i gospodarskih planova razvoja pojedinih dijelova regije.

Tablica 5: Usporedba stanja depopulacije 1953.–1981. (Nejašmić, 1991) i 1981.–2001. na prostoru Istarske županije.*

Table 5: Comparison of depopulation between the 1953–1981 (Nejašmić, 1991) and 1981–2001 periods in the Region of Istria.*

Međupopisno razdoblje	DEPOPULACIJSKA NASELJA				
	BROJ	STANOVNIŠVO	UDIO (%) DEPOPULACIJSKIH NASELJA U		
		PAD %	BROJU NASELJA	STANOVNIŠTVU	POVRŠINI
1953-1981	581	36,85	92,08	49,70	87,28
1981-2001	399	16,86	63,23	26,45	59,44

*Izračunao autor. / Assessed by the author.

Tablica 6: Depopulacijska naselja s padom većim od 50% u međupopisnim razdobljima 1953.–1981. i 1981.–2001. po mikroregijama.*

Table 6: Depopulated settlements with decrease greater than 50% in the intercensal 1953–1981 and 1981–2001 periods per microregions.*

MIKROREGIJE	DEPOPUL. NASELJA S PADOM VEĆIM OD 50%	
	1953-1981.	1981-2001.
Sjeverna Istra	53	14
Zapadna Istra	82	20
Južna Istra	9	4
Istočna Istra	24	4
Srednja Istra	20	1
Istarska županija	188	43

*Mikroregije predstavljaju teritorij nekadašnjih općina Buje, Poreč, Rovinj (Zapadna Istra), Buzet (Sjeverna Istra), Pazin (Srednja Istra), Pula (Južna Istra), Labin (Istočna Istra). / Microregions constitute the territory of the former municipalities of Buje, Poreč, Rovinj (Western Istria), Buzet (Northern Istria), Pazin (Central Istria), Pula (Southern Istria), and Labin (Eastern Istria).

ZAHVALA

Autor zahvaljuje dipl. ing. Tatjani Brajnović-Širol, dipl. ing. Gordani Kuhar i dipl. ing. Brunu Nefatu na izračunu površina statističkih naselja.

DEPOPULATION IN THE REGION OF ISTRIA BETWEEN 1981 AND 2001

Nikola VOJNOVIĆ

HR-52100 Pula, Veruda 17
e-mail: nvojnovi@globalnet.hr

SUMMARY

The paper analyses the phenomenon of depopulation during the 1981–2001 period in the Region of Istria, which encloses seven former municipalities in the Croatian part of Istrian Peninsula, i.e. Buje, Buzet, Labin, Pazin, Poreč, Pula and Rovinj, or the present thirty municipalities and nine towns. In the 1981–2001 period, three censuses were carried out, whose results are dealt with in this paper at the levels of settlements, towns and municipalities. In the stated period, the Region of Istria went through some major socio-economic and political changes.

In the Region, a total of 399 depopulation settlements were established. Depopulation affected 63% of its settlements, 26% of population and 59% of the Region's surface area. The depopulation settlements lost almost 17% of their inhabitants.

Two areas with no depopulation processes were established. The first spreads in the wider coastal zone from Cape Savudrija in the northwestern part of the Region to Cape Kamenjak in the Region's extreme south, while the second (smaller) area is situated in the Region's central part, covering the area of gravitational influence of Pazin, the Region's centre. These zones enclose three towns (Novigrad, Pula and Rovinj) and six municipalities (Brtonigla, Fažana, Ližnjan, Medulin, Sveti Petar u Šumi and Vrsar) with no depopulation settlements at all.

Depopulation affected settlements in all parts of the Region, particularly its north and northeast. In these areas, municipalities and towns hold the greatest share in the depopulation settlements' surface area, number and inhabitants.

The most distinct depopulation (population decrease from 35 to 50% and over 50%) was established in 95 settlements or 15% of all Region's settlements, or in 24% of all depopulation settlements, lying in different parts of the Region, with most of them situated in its north and northeast.

A certain recovery in the last intercensal period of 1991–2001 was noted in 95 settlements or 24% of all depopulation settlements. These are situated in all parts of the Region, with somewhat greater concentration on the margins of coastal towns' gravitational influence.

Depopulation affected a total of 12 municipalities' and towns' seats. The majority of these municipalities and towns have no exit to the sea, while the rest of them have no significant coastal economy.

Key words: depopulation, municipalities, towns and settlements, Istrian County, 1981–2001

VIRI IN LITERATURA

- Aćimović, M. (1993):** Neka gospodarska i demografska kretanja u Istri. *Gospodarstvo Istre*, 6, 2. Pula, FET, 141–153.
- Bertić, I. (1997):** Istra-geografska obilježja. *Geografski horizont 2/1997*. Zagreb, HGD, 11–34.
- Blažević, I. (1980):** Utjecaj turizma na proces litoralizacije i na transformaciju agrarnog pejzaža u Istri. *Spomen-zbornik proslave 30. obljetnice GDH*. Zagreb, GDH, 25–38.
- Blažević, I. (1991):** Demografske značajke Istre. *Gospodarstvo Istre*, 4, 4. Pula, FET, 7–15.
- Blažević, I. (1994a):** Talijanska manjina u Istri nakon Drugog svjetskog rata. *Gospodarstvo Istre*, 7, 1–2. Pula, FET, 73–82.
- Blažević, I. (1994b):** Demografski aspekt urbanih središta Istarske županije. *Zbornik radova "Susreti na dragom kamenu"*. Pula, FET, 541–552.
- Bratulić, V., Roglić, J. (1969):** Istra-prošlost i sadašnjost. Zagreb, Binoza epoha.
- DZS (1993):** Popis stanovništva 1991. Stanovništvo u zemlji i inozemstvu po naseljima. Dokumentacija 911. Zagreb.
- Fričanović, M. (1980):** Neke mjere raspršenosti promjena broja stanovništva u općinama i općinskim središtima SR Hrvatske 1948–1971. godine. *Spomen-zbornik proslave 30. obljetnice GDH*. Zagreb, GDH, 83–97.
- Gregurević, O. (1997):** Studija ruralnog prostora Županije istarske, 140. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb, Arhitektonski fakultet – Zavod za urbanizam.
- Hidrografski institut JRM (1955):** Razvedenost obale i otoka Jugoslavije. Split.
- Kopal, M., Ancelj, B. & F. Kopal (1995):** *Gospodarska, demografska i ostala obilježja općine Svetvinčenat*. *Gospodarstvo Istre*, 8, 1–2. Pula, FET, 3–11.
- Minčir, Đ. (1989a):** Analiza i prognoza demografskih kretanja u općini Pula. *Gospodarstvo Istre*, 2, 3. Pula, FET, 23–40.
- Minčir, Đ. (1989b):** Tendencije kretanja stanovništva Istre (od 1857 do 1981. godine). *Gospodarstvo Istre*, 2, 1. Pula, FET, 23–28.
- Minčir, Đ. (1991):** Demografska kretanja u pojedinim općinama i dijelovima Istre. *Gospodarstvo Istre*, 4, 1. Pula, FET, 37–53.
- Minčir, Đ. (1995):** Razvoj stanovništva grada Poreča. *Gospodarstvo Istre*, 8, 1–2. Pula, FET, 37–52.
- Nejašmić, I. (1991):** *Depopulacija u Hrvatskoj- korijeni stanje, izgledi*. Zagreb, Globus nakladni zavod.
- Pokos, N. (2001):** Međupopisna promjena broja stanovnika Republike Hrvatske 1991–2001. pogradovima i općinama. *Hrvatski geografski glasnik*, 63. Pula, HGD, 67–85.
- SZZS (1984):** Popis stanovništva, domaćinstva i stanova u 1981. Beograd, Savezni zavod za statistiku.
- Vojnović, N. (2002):** Geografski aspekt selektivnog turizma Istarske županije, Magistarski rad. Zagreb, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- DZS (2002):** www.dzs.hr: Popis 2001. Stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima i stanovništvo prema prisutnosti/odsutnosti u naselju popisa, po naseljima. Zagreb, Državni zavod za statistiku.
- ZPUIŽ (2002a):** Prostorni plan Istarske županije. Pula, Zavod za prostorno uređenje Istarske županije.
- ZPUIŽ (2002b):** Dokumentacija: Površina naselja Istarske županije. Pula, Zavod za prostorno uređenje Istarske županije.
- Zemljopisna karta (1993):** Zemljopisna karta hrvatskih otoka. Zagreb, Školska knjiga.